

Gedachtevorming en redeneringen.

Het verschil tussen conceptueel bewustzijn en betrouwbare redenering is niet zo moeilijk. Filosofische gezien: bij een redenering is er altijd conceptuele cognitie ofwel gedachtevorming, nooit een directe waarneming. Redenering is altijd conceptueel.

Bij conceptueel bewustzijn is er altijd sprake van een mentaal beeld.

Het verschil tussen conceptueel bewustzijn in het algemeen en betrouwbare redenering in het bijzonder, is dat er bij conceptueel bewustzijn of gedachtenvorming in het algemeen niet noodzakelijk sprake is van een geldige reden, terwijl er bij betrouwbare redenering wel persé sprake is van een geldige reden en een geldige redenering.

Conceptueel bewustzijn of gedachtenvorming
In onze geest is heel veel activiteit die conceptueel waarbij geen redenering wordt toegepast: al onze waanideeën, vooroordelen, illusies zijn conceptueel bewustzijn, maar geen redenering.
Gedachtenvorming werkt altijd met een algemeen idee of mentaal beeld.

Een voorbeeld: een bloem
Als we aan een bloem denken, dan verschijnt er in onze geest een mentaal beeld van een bloem. Dat is geen echte bloem die je kunt ruiken of zien.

Een voorbeeld: de boeddha in de ruimte voor ons
Als we de boeddha in de ruimte voor ons visualiseren, maken we gebruik van een mentaal beeld. Het is niet zo dat de boeddha helder aan ons verschijnt.

Hoe zit het met een mentaal beeld van iets dat op dit moment niet meer bestaat?
Om die vraag te kunnen beantwoorden, moeten we eerst het proces onderzoeken van het vormen van mentale beelden. Hoe komt een mentaal beeld tot stand?

Er zijn verschillende manieren waarop een mentaal beeld gevormd kan worden.

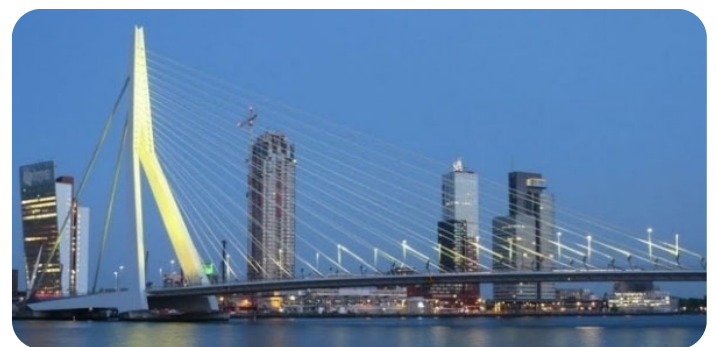
Een voorbeeld: Een brug in Rotterdam
Hoe kom je aan een mentaal beeld van de brug in Rotterdam? Doordat je die brug hebt gezien met je ogen: een visuele directe waarneming. Als je de brug ziet, wordt er een mentaal beeld van de brug opgeslagen in je geest. Als je dan later aan de brug denkt, is mentale beeld de basis.

Wat is het verschil tussen de echte brug en de brug die je in gedachten hebt?
Over de brug die je in gedachten hebt, kun je niet lopen.

Het kan ook zijn dat je plaatjes hebt gezien van de brug in Rotterdam en zo een mentaal beeld hebt gevormd.

Of iemand heeft je een beschrijving gegeven van de brug in Rotterdam. Dan heb je een mentaal beeld gevormd op basis van horen zeggen, door erover te horen: auditieve directe waarneming.

Dan ken je de brug al een beetje, en als je op een dag in Rotterdam komt, herken je de brug, de Erasmusbrug.

Het kan ook zijn dat die brug inmiddels is afgebroken zonder dat je dat wist. Dan zul je de brug van je mentaal beeld niet meer vinden.

Wij, gewone mensen zijn voortdurend bezig met gedachtenvorming met behulp van het vormen van mentale beelden. We zijn voortdurend aan het denken en bouwen het ene na de andere mentaal beeld op.

Betrouwbare redenering

Wat het boeddhisme probeert te doen, is ons helpen nuttige mentale beelden op te bouwen, mentale beelden die in de richting gaan van inzicht: in vergankelijkheid, in verlichtingsgeest, in zelfloosheid van personen en in leegte van andere verschijnselen.

Door naar een gekwalificeerde spirituele leraar te luisteren, horen we betrouwbare beschrijvingen daarvan, en daardoor kunnen we geleidelijk aan een correct mentaal beeld opbouwen op basis van horen zeggen.

Hierover kunnen we nadenken daarmee bouwen we een steeds correcter en vollediger mentaal beeld op. Daarover mediteren we, zodat we de begrippen steeds meer in onze eigen geest integreren.

Door te blijven luisteren, studeren, na te denken en te mediteren, wordt zo'n mentaal beeld correcter en vollediger, en op een gegeven moment ontstaat er een volledig correct mentaal beeld van de begrippen zodat we de vergankelijkheid, de verlichtingsgeest, de zelfloosheid van personen of de leegte herkennen. Dan ontstaat er op een gegeven moment een realisatie gebaseerd op betrouwbare redenering met behulp van een correct mentaal beeld.

Als we blijven mediteren op dat correct mentaal beeld en we ontwikkelen gestilde concentratie en bijzonder inzicht, dan kan op een gegeven moment dat correcte mentaal beeld er tussenuit vallen en overgaan in een betrouwbare mentale directe waarneming.

Als we een betrouwbare mentale directe waarneming van de leegte hebben, bevinden we ons op het Pad van Zien. 'Zien' betekent hier: mentaal zien, met onze mentale directe waarneming.

Die betrouwbare mentale directe waarneming van de leegte functioneert als een zuiverende kracht in onze geest, die alle eerder opgedane verduisteringen en mentale indrukken zuiveren. Op deze manier gaan we in de richting van bevrijding en verlichting.

Samenvattend

Er wordt dus in het boeddhisme veel waarde gehecht aan nadenken.

Het is ook heel nuttig om na te denken waarom gedachtenvorming met behulp van correcte redenering zo belangrijk is en hoe het precies werkt.

Als we dat weten, dan kunnen we onze gedachten beter richten.

Er is veel gedachtenvorming of conceptueel bewustzijn die vrij nutteloos is: al die gedachten en zorgen die ons niets opleveren en alleen maar tijdsverspilling zijn, die ons verder van ons doel afbrengen. Het heeft weinig zin op dit soort gedachten te mediteren.

(En toch doen we dat vaak. Bijvoorbeeld als we boos zijn op iemand, blijven we de gebeurtenis herhalen in onze geest. Als we ons zorgen maken over iets, blijven we malen over hetzelfde feit dat we toch niet kunnen veranderen.)

Maar er zijn ook gedachten die heel nuttig en waardevol zijn en een groot doel dienen, die gedachten moeten we juist voeden.

Dat geeft meteen al aan waarom het zo belangrijk is om onze gedachten onder controle te krijgen.

Dat is waar onze uiteindelijke realisaties beginnen.

Een voorbeeld: de redeneringen van Shantideva die ons helpen om logische redenering toe te passen als we boos zijn en er geduld en verdraagzaamheid tegenover te zetten.

